

© *Наумкіна С. М., Ткачук Ю. В.*

декілька окремих видів влади, зокрема, політичну, публічну, державну, владу місцевого самоврядування тощо. Всі вони різні за метою, методами, формами прояву, об'єктом і суб'єктами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дегтярев А. А. Политическая власть как регулятивный механизм социального общения / А. А. Дегтярев // Политические исследования. – 1996. – № 3. – С. 78–93.
2. Дегтярев А. А. Основы политической теории / А. А. Дегтярев. – М. : Высшая школа, 1998. – 238 с.
3. Дунаєва Л. М. Влада і самоврядування: еволюція діалогу : [Монографія] / Лариса Миколаївна Дунаєва / Одеський нац. університет ім. І. І. Мечникова. – О. : Поліграф, 2009. – 356 с.
4. Мухаев Р. Т. Теория политики : учебник для студентов вузов, обучающихся по гуманитарно-социальным дисциплинам (020000) и специальности «Международные отношения» (350200) / Р. Т. Мухаев. – М. : ЮНИТИ_ДАНА, 2005. – 623 с.
5. Олсон М. Влада і процвітання. Подолання комуністичних та капіталістичних диктатур / М. Ослон ; [пер. з англ. А. Іщенко]. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 174 с.
6. Парсонс Т. О структуре социального действия / Толкотт Парсонс. – М.: Академический проект, 2000. – 880 с.
7. Сартори Дж. Искажение концептов в сравнительной политологии / Джованни Сартори // Политические исследования. – 2003. – № 3. – С. 23-43.
8. Шайхутдинов Р. Современный политик: охота на власть / Руслан Шайхутдинов. – М. : Європа, 2006. – 616 с.
9. Lukes S. Power: A Radical View / S. Lukes. – Basingstoke: Macmillan, 1974. – 341 p.

Наумкіна Світлана Михайлівна – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ткачук Юлія Вікторівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних наук
УДК: 327:316.4

ГЕОПОЛІТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

У статті розглядаються питання вектору подальшого розвитку України з урахуванням геополітичної ситуації та власних інтересів.

Ключові слова: геополітичні пріоритети, міжнародні відносини, політика сусідства, інтеграція, модернізація, Європейський Союз, національні інтереси, стратегія розвитку, сталий розвиток, Митний союз.

ГЕОПОЛИТИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТЫ УКРАИНЫ: СОЦИАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

В статье рассматриваются вопросы вектора дальнейшего развития Украины с учетом геополитической ситуации и собственных интересов.

Ключевые слова: геополитические приоритеты, международные отношения, политика соседства, интеграция, модернизация, Европейский Союз, национальные интересы, стратегия развития, устойчивое развитие, Таможенный союз.

GEOPOLITICAL PRIORITIES OF UKRAINE: SOCIAL ASPECT

In the article the questions of vector of further development of Ukraine are examined taking into account a geopolitical situation and own interests.

Keywords: geopolitical priorities, international relations, policy of neighbourhood, integration, modernization, European Union, national interests, strategy of development, steady development, Customs union.

На сучасному етапі міжнародних політичних процесів приділяється всебічна увага процесам інтеграції відносин, які формують стратегічні інтереси різних країн та їх об'єднань. Інтеграційний поступ найбільш розвинених країн Європи після розпаду СРСР викликав значний інтерес сусідніх країн, які не були його членами. По мірі розквіту європейського інтеграційного об'єднання і виявлення його переваг інтерес з боку сусідів зростає, як і їх бажання отримати повноцінне членство. І у теперішній час, незважаючи на значні труднощі та навіть ризики розпаду, ЄС є конгломератом, куди стреляться ті, хто не в ньому. І Україна не є виключенням.

Для європейської інтеграції характерні взаємопов'язані процеси поглиблення інтеграції та розширення географічних меж. Наша країна була і продовжує бути головним об'єктом пильної уваги ЄС, враховуючи її географічне становище та могутній потенціал.

Щодо інтересів нашої країни, то на сучасному етапі її національні інтереси сконцентровані на демократичній трансформації суспільних відносин. У цих умовах держава, спираючись на систему національних інтересів, покликана здолати кризу, забезпечити розвиток і підтримку соціально-культурного і духовного відродження українського суспільства, забезпечити ефективне функціонування політичної системи в умовах стабільності, соціальної згоди й сприятливих міжнародних умов при дотриманні колективної безпеки.

Геополітичні пріоритети зовнішньої політики України ґрунтуються на тому положенні, що Україна – європейська держава, яка повинна зміцнювати, розширювати всебічні зв'язки з державами Європи. У той же час, Україна – колишня республіка колишнього СРСР, яка тісно пов'язана з усіма ними, і тому потребує збереження та подальшого розвитку взаємовигідних відносин із ними.

Європейська інтеграція офіційно оголошена ключовим пріоритетом зовнішньої політики нашої країни, який передбачає проведення системних реформ в усіх сферах життєдіяльності відповідно до норм і стандартів Європейського Союзу.

Актуальність обраної теми дослідження обумовлена, насамперед, тим, що у теперішній час європейська інтеграція є феноменом, який всебічно розвивається, поширюється і вдосконалюється. І цей напрямок є своєчасним для подальшого становлення України як самостійної, незалежної, європейської країни.

Визначення геополітичних інтересів України потребує врахування складної системи інтересів різних країн, розкладу сил – економічних, політичних, військових у кожному з регіонів світу. Особливо це стосується найближчих сусідів України і потуг глобального значення, що прагнуть знайти власні інтереси в Україні, або самі становлять для неї особливий інтерес.

Пріоритетність відносин з Європейським світом визначається насамперед національними інтересами України, яка прагне інтегруватися в Європейські структури не за будь-яку ціну, а за урахуванням усіх можливих наслідків для зовнішньої та внутрішньої політики країни.

Чотири системні перемінні – світова економічна криза, ріст нових центрів сили, зменшення потужності США та зростання ролі транснаціональних компаній – взаємно впливають один на одного, визначаючи модель майбутнього світового порядку. І у цьому світовому політичному просторі визначення місця та ролі України є не другорядним питанням.

1994 року в Люксембурзі між Україною і Європейським Союзом було підписано Угоду про партнерство і співпрацю (УПС), що затвердило принципи співпраці сторін. У грудні 1999 р. була прийнята декларація Європейської Ради щодо спільної стратегії країн ЄС, якою визначилося місце України в системі європейської безпеки. У червні 1998 р. з метою реалізації стратегічного курсу України на європейську інтеграцію і створення передумов для отримання Україною членства в ЄС Указом Президента України була затверджена Стратегія інтеграції України в Європейський Союз. У документі наголошувалося, що ЄС в процесі свого розвитку досяг «високого рівня політичної інтеграції, уніфікації права, економічного співробітництва, соціального забезпечення і культурного розвитку» [1].

Одним з пріоритетних напрямів європейській інтеграції була визначена адаптація соціальної політики України до стандартів ЄС, що означає реформування цієї сфери з активним залученням інститутів і програм ЄС, включаючи системи страхування, охорони праці, здоров'я, пенсійного забезпечення, політики зайнятості тощо. Важливим у цьому контексті став намір України ратифікувати Європейську соціальну хартію і укласти міжнародні договори про координацію систем соціального забезпечення працівників, які мають українське громадянство і працюють на території держав-членів Євросоюзу.

У посланні Президента Верховній Раді 2002 р. «Європейський вибір. Концептуальні основи стратегії економічного і соціального розвитку на 2002-2011 рік» наголошувалося, що Україна має

набути членство в СОТ у 2002-2003 рр., підписати з Євросоюзом угоду про асоціацію і домовитися про створення зони вільної торгівлі в 2003-2004 рр. і митного союзу в 2005-2007 рр., нарешті, досягти «створення реальних передумов для вступу України в ЄС» до 2011 р. З усіх цих пунктів поки що вдалося досягти лише вступу України до Світової організації Торгівлі (2008 р.).

Як відомо, для вступу до Європейського Союзу Україні необхідно одночасно виконати три головні умови: досягти європейського рівня в галузі демократії та громадянського суспільства, розвитку технологій і продуктивності праці, підвищення рівня життя громадян. Проміжними умовами є гармонізація законодавства, членство в Міжнародному Валютному Фонді (МВФ), Світовій Організації Торгівлі (СОТ) і Північноатлантичного альянсі (НАТО), а також забезпечення ряду інших політичних і організаційних передумов [2, с. 201-202].

В цьому році Україна вперше за історію своєї незалежності прийняла естафету від Ірландії головування в ОБСЄ – організації, що опікується питанням миру безпеки, демократії та стабільності, об'єднуючи 56 держав-учасниць Європи, Азії й Північної Америки та охоплюючи регіон із населенням понад 1 млрд. людей.

Україна є учасницею Організації з безпеки і співробітництва в Європі з 30 січня 1992 р. Одноголосно ухвалене Радою міністрів ОБСЄ у листопаді 2010 р. рішення про головування України в ОБСЄ в 2013 р. стало визнанням ролі нашої держави у зміцненні регіональної безпеки і стабільності, а також здатності української дипломатії очолити переговорний процес з питань удосконалення безпеки в регіоні її відповідальності. У теперішній час Україна намагається здійснити те, що не вдалося їй у попередній період, а саме:

- вільний обіг товарів з державами Євросоюзу з мінімальним внутрішнім митним тарифом;
- спрощення оформлення віз;
- право створювати філії і право на роботу в країнах ЄС;
- зростання іноземних інвестицій;
- зменшення коливань валютних курсів у достроковому періоді та суттєве зменшення безпосередньої залежності від них вітчизняної валюти;
- модернізація економіки, зростання конкурентоспроможності з товарами країн ЄС;
- приведення внутрішнього ринку товар і послуг у відповідність до європейських стандартів.

Як відомо, для вступу до Європейського Союзу Україні необхідно одночасно виконати три головні умови: досягти європейського рівня в галузі демократії та громадянського суспільства, розвитку технологій і продуктивності праці, підвищення рівня життя громадян. Проміжними умовами є гармонізація законодавства, членство в Міжнародному Валютному Фонді (МВФ), Світовій Організації Торгівлі (СОТ) і Північноатлантичного альянсі (НАТО), а також забезпечення ряду інших політичних і організаційних передумов.

Варто зазначити, що для України останнім часом ЄС став провідним торговельним партнером. Так, майже треті українського експорту товарів і послуг призначена для єдиного європейського ринку та більше 35 % українського імпорту поступає з країн Європейського Союзу [1, с. 309].

І тому не дивно, що для України європейська інтеграція є зовнішньополітичним пріоритетом, і країна прагне, за прикладом держав Центральної на Східній Європи, після досягнення проміжної ступені – асоціації з Європейським Союзом, стати його повноправним членом.

Надії України на євроінтеграцію конкретизувалися у ряді документів, які повинні були надати переконливості її інтеграційним прагненням. Так, у посланні Президента Верховної Ради у червні 2002 р. під назвою «Європейський вибір» викладалися «Концептуальні основи стратегії економічного та соціального розвитку України» з урахуванням європейського досвіду. Але більшість з зазначених положень не була вмонтована в соціально-політичні та економічні реалії країни.

При обговоренні перспектив майбутнього членства України в ЄС важливо креативно використати європейський досвід для досягнення кращих результатів, особливо для оптимізації політичної ситуації. Аналіз ставлення європейських держав до вступу в ЄС свідчить про схвалення та підтримку курсу країни на євроінтеграцію, але відзначається також необхідність невідкладних змін і вирішення багатьох внутрішніх питань.

Вступ до Європейського Союзу держав, з якими Україна має традиційно добрі відносини, отримання ними відповідних квот у керівних органах Союзу певною мірою сприяло просуванню українських інтересів, дозволило використовувати напрацьовані механізми регіонального співробітництва для поглиблення контактів [Див. детал.: 3]

Доводиться визнати, що прагнення української влади до євроінтеграції не завжди відображаються у виконанні взятих зобов'язань перед Євросоюзом. Так, багато амбітних завдань, які

були поставлені в документах, залишилися нереалізованими.

Крім того, експерти звертають увагу на те, що для значної частини української еліти Захід з його цінностями – парламентською демократією, розподілом влади, жорстким обмеженням влади від бізнесу, соціальним ринковим господарством, дотриманням прав людини – залишається далеким, незважаючи на запевнення в зворотному. Складність додає і великий матеріальний розрив між обома сторонами. Так, життєвий рівень в Україні на початок XXI століття складав лише 15 % від рівня ЄС [4, с. 42].

Незважаючи на те, що один з основоположних міжнародних договорів про трудові і соціальні права людини і контролю за їх дотриманням – Європейська соціальна хартія – була прийнята Радою Європи ще у 1961 р. і підписана Україною 2 травня 1996 р., однак стверджувати про імплементацію її основних положень у повному обсязі в Україні, на жаль, неможливо.

Існування соціальних програм, спрямованих на зменшення соціальних ризиків, розглядається більшістю європейців як головний компонент сучасної держави. Можна прогнозувати, що в подальшому пріоритети соціальної захищеності посідатимуть центральне місце в європейському суспільстві.

Відзначаючи високий рівень соціальної захищеності населення ЄС, водночас слід зазначити, що сьогодні Європейський Союз не захищений від зовнішніх впливів і відчуває, зокрема, вплив кризи світової економічної системи. Крім того, перед ЄС стоять завдання зберегти традиційні цінності, які слугують основою європейської ідентичності, і забезпечити нові суспільні потреби. Саме тому Європейська соціальна модель постійно удосконалюється, відображаючи нові реалії суспільного розвитку. Останніми роками в європейських країнах державні витрати на освіту, культуру, охорону здоров'я, соціальне забезпечення значно перевершували витрати на військові цілі, поліцію, державне управління. Саме тому європейські партнери продовжують висловлювати занепокоєння проведенням реформ в Україні чи, скоріше, їх відсутністю. Тому говорити про соціально-політичну та економічну стабільність в країні немає ніяких підстав. Слід зауважити, що перспективи входження України в Європейський інтеграційний процес залежить від неї самої. Інтеграція економіки України в Європейський простір вимагає також створення особливого «інвестиційного середовища» для залучення й утримання у країні глобальних високотехнологічних інвестицій, реінвестування отримуваних прибутків.

Україна, з одного боку, проявляє розчарування у зв'язку з відсутністю конкретної перспективи вступу в ЄС, з іншого – визнає, що для цього необхідно здійснити ряд найважливіших заходів по реформуванню, у тому числі соціальної сфери. Європейська інтеграція України можлива в тому випадку, якщо пріоритет орієнтації на Європу розглядатиметься не лише як зовнішньополітичне рішення, але і як важливий стимул і необхідність для внутрішніх реформ.

Щоб стати достойним членом європейського співтовариства, Україні, за висловом О. Горенко, необхідно створити власну «соціальну модель» європейського типу. Однак, соціально-політична безсистемність є небезпечною в умовах повної залежності ресурсів соціального розвитку від зовнішньоекономічної кон'юнктури [5].

У той же час, не доцільно повністю відкидати можливості шляхів інтеграції в межах ЕврАзЕс та Митного союзу.

Для України як безблокової державі необхідно тримати рівновагу між союзними об'єднаннями та політичними протистояннями, займаючи позицію багатовекторності співпраці та співтовариства.

Україна повинна обрати свій шлях з урахуванням власних інтересів та визнати сталий розвиток метою свого подальшого соціально-політичного та економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу: затверджена Указом Президента України від 11.06.1998 р. № 615/98 // Урядовий кур'єр. – 1998. – 18 червня.
2. Ярова Л. В. Соціальна політика як чинник забезпечення європейської інтеграції України: Дисертація ... доктора політичних наук, спеціальність 23.00.02 – політичні інститути та процеси; Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2011. – 421 с.
3. Головченко А. В. Інтеграція як умова проведення зовнішньої політики країн Центрально-Східної Європи: перспективи для України / А. В. Головченко // Актуальні проблеми політики: Зб. наук. праць. Серія: Юридичні та політичні науки. Вип. 48. – Одеса, 2013. – С. 308-316.

© **Остапенко І.Г.**

4. Яровая Л. Колисниченко И. Реформирование социальной сферы Украины в контексте европейской интеграции / Л. Яровая, И. Колисниченко // Актуальні проблеми Європейської інтеграції. Зб. статей з питань європейської інтеграції та права / За ред. Д. Ягунова. Вип. 9. – Одеса: Фенікс, 2012. – С. 41-47.
5. Горенко О. Європейська соціальна модель і європейські перспективи України / О. Горенко // Віче. 2009. – № 20. – С. 8-10.

Остапенко І.Г., здобувач кафедри філософії та соціології, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського

УДК: 101+314.2+316

ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ

У статті проводиться соціально-філософський аналіз економічної діяльності людини на основі принципів економічної раціональності. Економічні закономірності розглядаються в контексті суспільних тенденцій, відповідно до яких від членів суспільства за певних умов очікується певний образ дій. Специфіка принципу раціональності полягає в тому, що прогнозований образ дій в даному випадку вважається принципово вимірним.

Ключові слова: економічна діяльність, соціально-філософський аналіз, економічна теорія, раціональність, соціальна реальність.

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЧЕЛОВЕКА: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ЗАКОНОМЕРНОСТИ И ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ

В статье проводится социально-философский анализ экономической деятельности человека на основе принципов экономической рациональности. Экономические закономерности рассматриваются в контексте общественных тенденций, в соответствии с которыми от членов общества при определенных условиях ожидается определенный образ действий. Специфика принципа рациональности заключается в том, что прогнозируемый образ действий в данном случае считается принципиально измеримым.

Ключевые слова: экономическая деятельность, социально-философский анализ, экономическая теория, рациональность, социальная реальность.

ECONOMIC ACTIVITIES OF RIGHTS: METHODOLOGICAL PRINCIPLES AND SIGNIFICANT

In the article the socio-philosophical analysis of the cost of human activities on the basis of the principles of economic rationality. Economic laws are considered in the context of social trends, according to which members of the public under certain conditions, is expected to a certain course of action. Specificity rationality principle is that the projected image of action in this case is fundamentally measurable.

Keywords: economic activities, socio-philosophical analysis, economic theory, rationality, social reality.

Розуміння методологічних особливостей економічної теорії багато в чому залежить від кваліфікованої демаркації формальних і змістовних характеристик самого поняття «економічний». Таке розрізнення доречно буде звести до традиційного розведення змістовного об'єкта тієї чи іншої науки і її формального предмета.

Об'єктом статті можна вважати економічну діяльність людини.

Предметом є соціально-філософський аналіз економічної діяльності на основі принципу раціональності.

Метою статті будемо вважати - на основі проведеного соціально-філософського аналізу розкрити раціональні аспекти економічної діяльності.

Щодо всієї економічної теорії можна сказати, що її об'єкт становить господарська діяльність людини. Але нас цікавить яким чином можна виділити одну з можливих специфікацій цього загального об'єкта, а саме -